

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

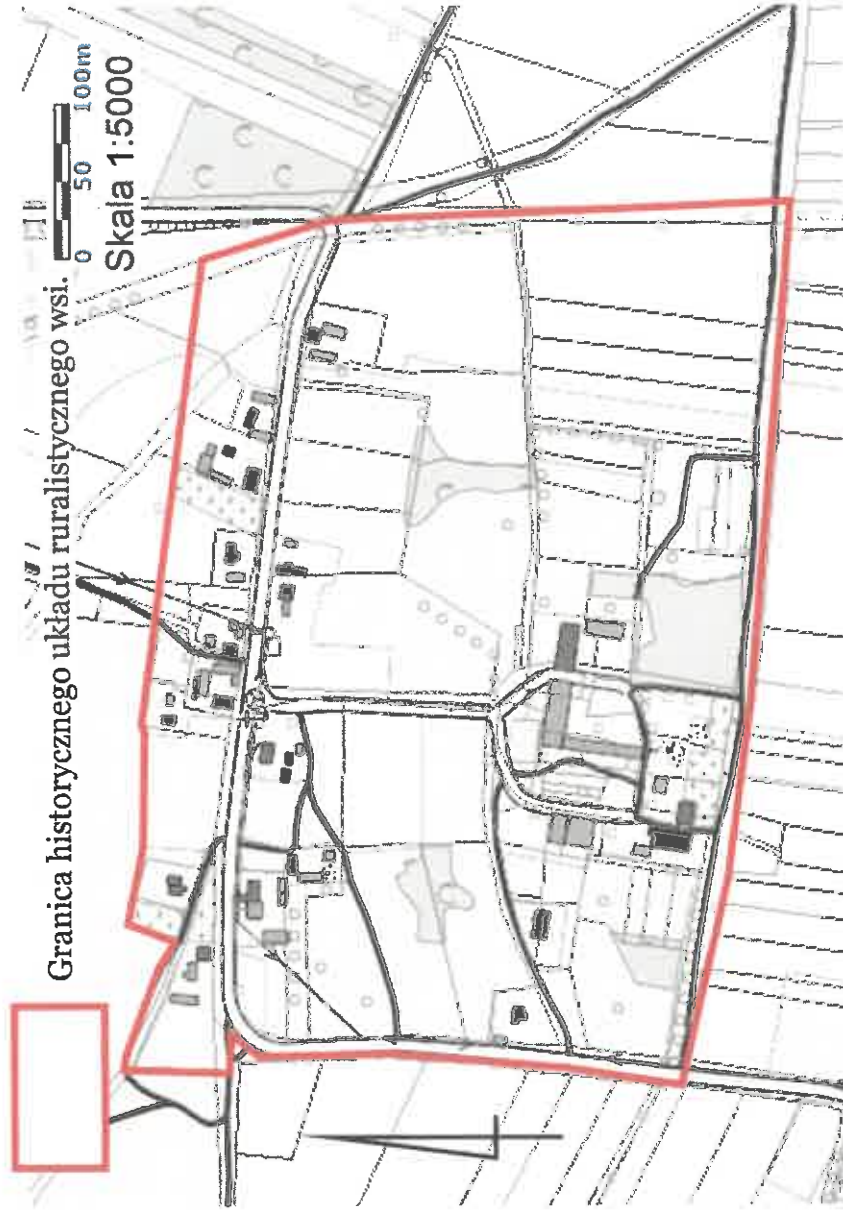
1. Nazwa

2. Czas powstania

Historyczny układ ruralistyczny wsi

1498, 1945

9. Materiały graficzne

3. Miejscowość

WRZAÇA WIELKA

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

Województwo **DOLNOŚLĄSKIE**

Powiat **GÓROWSKI**

Gmina **WAŚOSZ**

6. Współrzędne geograficzne

51°29'56"N 16°42'00"E

7. Użytkowanie obecne
**mieszkalne
rolnicze**

8. Stan zachowania

4

Poprzednie nazwy miejscowości: Wronnza (1498), Wehlenfronze (1845), Waldhagen (1937).

Historia wsi i dóbr: W 2 poł. XVIII w. występuje w źródłach jako niewielka wieś zagrodnicza posiadająca folwark, dom gminny i wiatrak. Wówczas jej właścicielem był baron von Schweidnitz (1765), następnie posiadłość przeszła na majora von Niebelschütz (1787). W latach 1765 - 1787 odnotowano: 6 - 9 zagrodników, 2 chatupników i 2 rzemieślników. Około 1845 na terenie wsi wzmiankowano siedzibę pańską z folwarkiem, wiatrak, 18 budynków mieszkalnych i 110 mieszkańców. Od 1870 r. majątek był w posiadaniu rodziny von Seydlitz, która utraciła go po 1926 r. Ostatnim posiadaczem w okresie 1930 - 1937 był zarządca folwarku w Kamieniu Górowskim - Franz Koch.

Wieś na południowym krańcu gminy, przy lokalnej drodze ok. 1 km na północ od Kamienia Górowskiego. Rozplanowanie miejscowości w formie wielodrożnicy, zespół folwarku usytuowany w południowej części wsi.

Bibliografia:

- Adressbuch des Grundbesitzes in der Provinz Schlesien, Berlin 1937
- Buße S., Eisenbahnen in Schlesien, Eglham 1989
- Knie J., Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Stadte und anderen Orte der königliche Preussische Provinz Schlesien, Breslau 1845
- Kwartalnik Górowski 1/2003, red. Z. Hanulak, Góra 2003
- Regesty Śląskie, red. W. Korta, t. 1 (1343-1348), Wrocław 1975 ; t. 2 (1349-1354), Wrocław 1983; t. 3 (1355-1357), Wrocław 1990; t. 4 (1358-1359), Wrocław (bez daty wydania); t. 5 (1360), Wrocław 1992
- Słownik etymologiczny miast i gmin PRL, Wrocław 1984
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wąsosz, Wąsosz 2000
- Zimmermann F. A., Beytrage zur Beschreibung von Schlesien, Bd 1-13, 1786

Materiały kartograficzne:

- Messischblatt, pomiar 1887 r., nowelizacja 1929 r., wydanie 1937-1940 r.

Istniejące zagrożenia: Degradacja układu ruralistycznego związana z współczesną zabudową różnego typu, dogaszczanie i wprowadzanie nowej zabudowy na terenach historycznie niezabudowanych, rozbiórki i przebudowy budynków historycznych oraz ich modernizacja z wykorzystaniem współczesnych, niezgodnych z lokalną tradycją materiałów budowlanych.

Postulaty konserwatorskie: Utrzymanie układu wsi, zachowanie skali zabudowy, jej historycznego rozplanowania, tradycyjnych brył, formy, użytych materiałów i artykulacji elewacji, ochrona zespołu folwarcznego.